

Sygn. akt. I 1 C 898/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 stycznia 2022 r.

Sąd Rejonowy w Gdyni - I Wydział Cywilny, Sekcja do spraw rozpoznawanych w postępowaniu uproszczonym w składzie:

Przewodniczący: asesor sądowy Mateusz Berent

Protokolant: starszy sekretarz sądowy Małgorzata Świsł

po rozpoznaniu w dniu 10 stycznia 2022 r. w Gdyni

na rozprawie

sprawy z powództwa M. B. (1)

przeciwko V. L. Towarzystwu (...) z siedzibą w W.

o zapłatę

I. zasądza od pozwanej V. L. Towarzystwa (...) z siedzibą w W. na rzecz powoda M. B. (1) kwotę 3.468,22 zł (trzy tysiące czterysta sześćdziesiąt osiem złotych dwadzieścia dwa grosze) wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie:

- od kwoty 33.494,38 zł za okres od dnia 13 października 2020 r. do dnia 15 października 2020 r.,

- od kwoty 3.468,22 zł za okres od dnia 16 października 2020 r. do dnia zapłaty;

II. oddala powództwo w pozostałym zakresie;

III. zasądza od pozwanej V. L. Towarzystwa (...) z siedzibą w W. na rzecz powoda M. B. (1) kwotę 1117 zł (tysiąc sto siedemnaście złotych) tytułem kosztów procesu wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty.

Sygn. akt I 1 C 898/21

UZASADNIENIE

wyroku z dnia 17 stycznia 2022 roku

(żądanie pozwu)

1. Powód M. B. (1) wniósł pozew przeciwko V. L. Towarzystwu (...) z siedzibą w W. o zapłatę kwoty 3.468,22 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od kwoty od kwoty 33.494,38 zł za okres od dnia 1 stycznia 2018 roku do dnia 15 października 2020 roku, a także odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od kwoty 3.468,22 zł. za okres od dnia 16 października 2020 roku do dnia zapłaty od kwoty 3.468,22 zł.

2. W uzasadnieniu pozwu powód wskazał, że zawarł z pozwaną umowę ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowymi funduszami kapitałowymi ze składką regularną (...) potwierdzoną polisą nr (...). Miały do niej zastosowanie Ogólne Warunki Ubezpieczenia na Życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym ze Składką Regularną (...) o indeksie (...). Umowa została rozwiązana dnia 9 września 2014 roku na skutek wniosku o wypłatę wartości wykupu. Wartość umowy wskazano na kwotę 88.289,13 zł, od której została potrącona kwota 33.494,38 zł. Tym samym pozwana

wypłaciła kwotę 54.794,75 zł. Pismem z dnia 23 września 2020 roku powód wezwał pozwaną do zwrotu nienależnie pobranych opłat w kwocie 33.494,38 zł. W piśmie z dnia 15 października 2020 roku pozwany częściowo uznał roszczenie za zasadne i podjął decyzję o dobrowolnej wypłacie w kwocie 30.026,16 zł. Łącznie z wypłaconą wcześniej wartością wykupu pozwana przyznała środki stanowiące kwotę 84.820,91 zł, zatrzymując w dalszym ciągu kwotę 3.468,22 zł.

3. Powód swoje stanowisko opierał na abuzywności postanowień umownych, na podstawie których pobrano opłatę likwidacyjną.

(pozew – k. 3-8)

(stanowisko pozwanej)

4. Pozwana wniosła o oddalenie powództwa w całości. Zdaniem pozwanej postanowienia Ogólnych Warunków Ubezpieczenia na Życie z Ubezpieczeniowym Funduszem Kapitałowym ze Składką Regularną (...) (dalej jako: OWU) nie zawierają niedozwolonych zapisów umownych.

(odpowiedź na pozew – k. 37-43)

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

5. Dnia 28 sierpnia 2007 roku powód M. B. (2) jako ubezpieczający, po złożeniu wniosku z dnia 20 sierpnia 2007 roku, zawarł ze (...) Spółką Akcyjną z siedzibą w W. (obecnie: V. L. Towarzystwo (...)) umowę (...) z Ubezpieczeniowym Funduszem Kapitałowym ze Składką Regularną (...) potwierdzoną polisą nr (...).

6. Integralną część umowy stanowiły Ogólne Warunki Ubezpieczenia na Życie z Ubezpieczeniowym Funduszem Kapitałowym ze Składką Regularną M. Spektrum o indeksie (...) oraz Regulamin Ubezpieczeniowych Funduszy Kapitałowych o indeksie (...)- (...). Świadczenie ubezpieczeniowe z tytułu śmierci ubezpieczonego obejmowało wartość polisy na koniec okresu ubezpieczenia, a z tytułu śmierci ubezpieczonego wyższą z kwot: kwotę równą wartości polisy powiększoną o kwotę równą 10 % wartości części bazowej rachunku lub kwotę równą sumie wpłaconych składek regularnych i składek dodatkowych zmniejszoną o wartość środków odpisanych z rachunku jednostek funduszy w związku z częściowymi wypłatami świadczenia wykupu.

7. Składka regularna wynosiła 1.200,00 zł. Częstotliwość opłacania składki była miesięczna. Ubezpieczonym był M. B. (2), natomiast uposażoną A. B..

8. Umowa została zawarta na 30 lat.

(dowód: polisa, k. 12, przesłuchanie powoda – k. 79-80, płyta – k. 81)

9. Zawarcie umowy poprzedzone było kilkoma spotkaniami z pośrednikiem ubezpieczeniowym, który przedstawił powodowi produkt ubezpieczeniowy, skupiając się głównie na jego pozytywnych aspektach. Powód zapewniany był o dwu- lub trzykrotnym zysku z zainwestowanych pieniędzy. Wysokość wynagrodzenia prowizyjnego pośrednika uzależniona była od kwoty składki regularnej i przy jej wysokości na poziomie 200 zł wynosiła około 700 zł.

(dowód: przesłuchanie powoda – k. 79-80, płyta – k. 81, zeznania świadka K. P. – k. 90, płyta – k. 92)

10. Zgodnie z § 11 ust. 1 umowa ulegała rozwiązaniu m.in. z dniem doręczenia do siedziby ubezpieczyciela pisemnego oświadczenia ubezpieczającego o rozwiązaniu (pkt 2), wskutek wypłaty świadczenia wykupu – z dniem złożenia wniosku o wypłatę świadczenia wykupu (pkt 6).

11. W przypadku rozwiązania umowy przez ubezpieczającego, Ubezpieczyciel miał dokończyć wypłatę kwoty w wysokości świadczenia wykupu, zgodnie z zasadami wypłaty świadczenia wykupu określonymi w § 24 ust. 4-11, z zastrzeżeniem, iż w pierwszych dwóch latach polisy wartość świadczenia wykupu jest równa wartości części wolnej rachunku, i

wypłacana jest jedynie wówczas, gdy na rachunku jednostek funduszy zgromadzone są środki stanowiące część wolną rachunku.

12. Stosownie do treści §24 ubezpieczający miał prawo począwszy od drugiej rocznicy polisy, wystąpić o całkowitą wypłatę świadczenia wykupu, pod warunkiem, że opłacił wszystkie składki regularne w należnej wysokości, wymagane do dnia złożenia wniosku wskazanego we wniosku o częściową lub całkowitą wypłatę świadczenia wykupu. Złożenie wniosku o całkowitą wypłatę świadczenia wykupu skutkowało rozwiązaniem umowy z dniem złożenia wniosku (ust. 1). Częściowa lub całkowita wypłata świadczenia wykupu miała być dokonana pod warunkiem doręczenia do siedziby ubezpieczyciela wniosku o częściową lub całkowitą wypłatę świadczenia wykupu, podpisanego przez osobę uprawnioną do otrzymania świadczenia wykupu (ust. 3).

13. Zgodnie z §25 ust. 1 z tytułu zawarcia i wykonania umowy ubezpieczyciel pobierał: opłatę wstępną, opłatę za udzielanie tymczasowej ochrony ubezpieczeniowej, opłatę za ryzyko, opłatę administracyjną, opłatę za zarządzanie aktywami rachunku jednostek funduszy, opłatę za zarządzanie aktywami portfeli modelowych, opłatę za konwersję, o której mowa w § 18 ust. 9, inne opłaty z tytułu dodatkowych usług oferowanych przez ubezpieczyciela związanych z ubezpieczeniowymi funduszami kapitałowymi, określone w szczegółowych regulaminach.

(dowód: polisa, k. 12, Ogólne Warunki Ubezpieczeń, k. 14-20)

14. Wysokość świadczenia wykupu na dany dzień była równa wartości części wolnej rachunku oraz określonego procentu wartości części bazowej rachunku wskazanego w odpowiedniej tabeli ust. 14 załącznika nr 1 do OWU, właściwej dla wysokości składki regularnej w skali roku aktualnej na dzień zawarcia umowy (ust. 4).

15. Wysokość określonego procentu wartości bazowej rachunku, o którym mowa w ust. 4 ustalana była na podstawie okresu ubezpieczenia dla danej umowy oraz roku oznaczającego rok polisy, za który zostały zapłacone wszystkie, należne w skali roku składki regularne, jednak nie późniejszy niż rok polisy, w którym dokonywana była całkowita lub częściowa wypłata świadczenia wykupu, a w przypadku opłacenia wszystkich składek regularnych, należnych za okres pierwszych pięciu lat polisy – rok polisy, w którym dokonywana była całkowita lub częściowa wypłata świadczenia wykupu (ust. 5).

16. W §2 pkt 24 świadczenie wykupu zdefiniowano jako kwotę świadczenia z umowy wypłacanej przez ubezpieczyciela w przypadkach określonych w przypadkach określonych w OWU, z przyczyn innych niż dożycie przez ubezpieczonego daty dożycia, śmierć ubezpieczonego lub odstąpienie przez ubezpieczającego od umowy.

17. Z kolei część wolna rachunku to część środków zapisanych na rachunku jednostek funduszy, pochodzących ze składki regularnej należnej począwszy od szóstego roku polisy oraz ze składki dodatkowej (§ 2 pkt 16). Kwota bazowa to część środków zapisanych na rachunku jednostek funduszy, pochodzących ze składki regularnej należnej za okres pierwszych pięciu lat polisy (§ 2 pkt 15).

18. Zgodnie z załącznikiem nr 1 do OWU określony procent części bazowej rachunku wypłacany ubezpieczającemu, w przypadku odpisania jednostek funduszy z części bazowej rachunku w związku z całkowitą lub częściową wypłatą świadczenia wykupu uzależniony był od wysokości składki regularnej (im wyższa składka regularna, tym niższy procent części bazowej), od okresu ubezpieczenia (im dłuższy okres ubezpieczenia, tym niższy procent części bazowej) oraz roku, w którym umowa została rozwiązana. W przypadku siódmego roku polisowego dla 30-letniego okresu obowiązywania umowy wartość ta wahała się pomiędzy 45,81%-57,20 %.

(dowód: polisa, k. 12, OWU, k. 14-20, aneks, k. 13, załącznik nr 1, k. 22-23)

19. Umowa została rozwiązana z dniem 9 września 2014 roku na skutek złożenia przez powoda wniosku o całkowitą wypłatę świadczenia wykupu.

(dowód: pismo z dnia 25 września 2014 r., k. 24)

20. Zgodnie z dokonany przez pozwaną rozliczeniem na dzień rozwiązania umowy wartość części bazowej rachunku wyniosła 86.705,61 zł, natomiast części wolnej rachunku 1.583,52 zł (łącznie 88.289,13 zł). Suma wpłaconych składek określona została na 81.769,12 zł. Świadczenie wykupu zarówno brutto jak i netto ustalono na kwotę 54.794,75 zł.

(dowód: rozliczenie umowy, k. 25)

21. Pismem z dnia 23 września 2020 roku powód wezwał pozwaną do zapłaty kwoty 33.494,38 zł z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia w terminie 14 dni od otrzymania wezwania wraz z ustawowymi odsetkami liczonymi od tej kwoty od dnia następującego po dniu, w którym nastąpiło wypowiedzenie do dnia zapłaty.

(dowód: pismo z dnia 23 września 2020 r., k. 26-28)

22. Wezwanie do zapłaty zostało doręczone pozwanej w dniu 29 września 2020 r.

(fakt bezsporny)

23. W odpowiedzi pozwana uznała, że naliczyła i wypłaciła świadczenie wykupu zgodnie z postanowienia OWU. Jednak w wyniku ponownej analizy przebiegu ubezpieczenia podjęła decyzję o dodatkowej dopłacie kwoty 30.026,16 zł pomniejszonej o wartość należnego podatku od zysków kapitałowych w wysokości 579,84 zł. Pozwana zatrzymała kwotę 3.468,22 zł.

(dowód: pismo z dnia 15 października 2020 r., k. 29-30)

Sąd zważył, co następuje:

24. Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił w całości na podstawie dowodów z dokumentów złożonych przez strony oraz zeznań świadka K. P. i przesłuchania powoda.

(ocena dowodów)

25. Oceniając zgromadzony w niniejszej sprawie materiał dowodowy Sąd uznał, iż wszystkie dokumenty są wiarygodne, albowiem żadna ze stron nie kwestionowała autentyczności tych dokumentów, ani też nie zaprzeczyła, iż osoby podpisane pod tymi pismami nie złożyły oświadczeń w nich zawartych.

26. Sąd obdarzył przymiotem wiarygodności dowód z przesłuchania powoda. W ocenie Sądu jego zeznania były szczerze, spójne, nie budziły żadnych wątpliwości w świetle zasad logicznego rozumowania i zasad doświadczenia życiowego.

27. W ocenie Sądu zeznania świadka pośrednika finansowego K. P. nie budziły żadnych wątpliwości co do swojej wiarygodności. Zeznania te miały jednak marginalne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy, albowiem zarysowały jedynie ogólny obraz zawieranych umów ubezpieczenia podobnego rodzaju. Świadek nie pamiętał szczegółów zawarcia umowy z powodem, w szczególności przebiegu rozmów i tego, jak dokładnie wyjaśniał kwestie związane z ryzykiem utraty części zainwestowanych środków w razie przedterminowego rozwiązania umowy, w szczególności czy informował powoda o wysokości zwrotu wpłaconych środków w razie rezygnacji z umowy w zależności od czasu jej trwania. Świadek zeznał, że skupiał uwagę na pozytywnych stronach produktu. Nie sposób uznać, aby pośrednik finansowy nie zachwalał oferowanego produktu.

(rozstrzygnięcie)

28. Powództwo zasługiwało w znacznej części na uwzględnienie.

(ocena i podstawa prawna żądania)

29. W niniejszej sprawie poza sporem pozostawała kwestia wysokości roszczenia powoda przeciwko pozwanej. Główną oś sporu stanowiła ocena skuteczności postanowień wzorca umownego przewidujących zasady obliczenia świadczenia wykupu na skutek rozwiązania umowy.

30. Przechodząc do szczegółowych rozważań, wskazać należy, iż w niniejszej sprawie powód domagał się zwrotu opłaty za całkowity wykup polisy nr (...) w wysokości 3.468,22 zł (a także wyrażonych w sposób opisowy odsetek od kwoty 33.494,38 zł wypłaconej ww. tytułem z opóźnieniem), która – jego zdaniem – została nienależnie pobrana przez pozwanego w związku z rezygnacją powoda z umowy ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowymi funduszami kapitałowymi. Zdaniem powoda, postanowienia wzorca umownego tj. OWU przewidujące obowiązek zapłaty powyższego świadczenia, wraz z załącznikiem nr 1, stanowią niedozwolone klauzule umowne.

31. Stosownie do treści art. 385¹ § 1 k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nieuzgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. W myśl art. 385¹ § 3 k.c. nieuzgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu. W szczególności odnosi się to do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta. Z kolei wedle art. 385² k.c. oceny zgodności postanowienia umowy z dobrymi obyczajami dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy, biorąc pod uwagę jej treść, okoliczności zawarcia oraz uwzględniając umowy pozostające w związku z umową obejmującą postanowienie będące przedmiotem oceny.

32. W świetle powołanych powyżej przepisów do uznania konkretnego postanowienia za abuzywne muszą zostać spełnione następujące przesłanki: 1) umowa musi być zawarta z konsumentem; 2) postanowienie umowy nie może być uzgodnione indywidualnie; 3) postanowienie winno kształtować prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy 4) postanowienie nie dotyczy głównych świadczeń stron określonych w sposób jednoznaczny.

33. Stosownie do treści art. 405 k.c. kto bez podstawy prawnej uzyskał korzyść majątkową kosztem innej osoby, obowiązany jest do wydania korzyści w naturze, a gdyby to nie było możliwe, do zwrotu jej wartości. W myśl art. 410 §1 k.c. Przepisy artykułów poprzedzających stosuje się w szczególności do świadczenia nienależnego. Z treści art. 410 §2 k.c. wynika, że świadczenie jest nienależne, jeżeli ten, kto je spełnił, nie był w ogóle zobowiązany lub nie był zobowiązany względem osoby, której świadczył, albo jeżeli podstawa świadczenia odpadła lub zamierzony cel świadczenia nie został osiągnięty, albo jeżeli czynność prawna zobowiązująca do świadczenia była nieważna i nie stała się ważna po spełnieniu świadczenia.

(przesłanka braku indywidualnego uzgodnienia umowy zawartej z konsumentem)

34. Nie ulega wątpliwości, że powód zawarł przedmiotową umowę jako konsument.

35. Zdaniem Sądu, za uznaniem, że warunki umowy były indywidualnie uzgadniane z powodem nie przemawia fakt, że przed zawarciem umowy powód miał możliwość zapoznania się z OWU oraz że miał prawo odstąpić od umowy w terminie 30 dni od daty jej podpisania. Powyższa okoliczność nie świadczy o tym, że powód miał możliwość negocjowania powyższych zapisów oraz modyfikacji warunków umowy. Nie przesądza ona bowiem w żadnym stopniu o możliwości pertraktacji jego postanowień. To samo dotyczy umożliwienia konsumentowi odstąpienia od umowy, jak i uświadomienia mu treści jej postanowień. Pozwany nie przedstawił żadnego dowodu świadczącego o tym, iż OWU w jakimkolwiek zakresie podlegały indywidualnym uzgodnieniom i istniała możliwość ich zmiany, w szczególności wyeliminowania postanowienia dotyczącego ustalenia wysokości wartości świadczenia wykupu. Z powyższych względów Sąd uznał, że kwestionowane przez powoda postanowienia umowy nie były indywidualnie uzgodnione, gdyż powód jako konsument nie miał żadnego wpływu na ich treść.

36. Przedmiotowa umowa jest umową przygotowaną jednostronnie przez pozwanego. Z uwagi na fakt, że wszelkie postanowienia dotyczące wartości świadczenia wykupu zawarte były w jednostronnie ustalonych przez pozwanego Ogólnych Warunkach Ubezpieczenia i załączniku nr 1 do OWU i wiązały powoda na zasadzie określonej w art. 384 k.c., należało uznać, że negocjacje co do treści postanowień wzorca umownego w ogóle nie były możliwe. Szczegółowe regulacje zawarte w OWU i załączniku nr 1 zostały ukształtowane jeszcze przed zawarciem umowy przez strony (tj. uchwałą zarządu pozwanego nr (...) z dnia 5 grudnia 2006 roku) i z tej przyczyny powód nie miał żadnego wpływu na ich treść.

(przesłanka ukształtowania praw i obowiązków konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażącego naruszenia jego interesów; kwalifikacja prawna umowy stron; charakter świadczenia powoda)

37. Postanowienia wzorca umownego określają de facto opłatę pobieraną przez pozwaną w związku z rozwiązaniem umowy przez powoda poprzez odniesienie wartości części bazowej i wskazanie sposobu wyliczenia jej wysokości. Przyjęta przez pozwaną konstrukcja świadczenia wykupu realizowała ten sam cel co występująca w obrocie opłata likwidacyjna, tj. opłata pobierana przez ubezpieczyciela na wypadek wypowiedzenia umowy przez ubezpieczonego przed upływem określonego terminu, mająca zrekompensować wydatki poniesione przez ubezpieczyciela w związku z zawarciem umowy (koszty poniesione w celu dojścia umowy do skutku, takie jak np. koszty akwizycji).

38. Zgodnie z kwestionowanymi przez powoda postanowieniami OWU i załącznika nr 1 wysokość świadczenia wykupu stanowiła suma wartości części wolnej rachunku oraz wartości części bazowej pomniejszonej o określony procent w zależności od czasu na jaki umowa została zawarta, okresu jej obowiązywania oraz wysokości składki regularnej.

39. W świetle treści kwestionowanych postanowień wzorca umownego należało stwierdzić, że powód wywodził swoje żądania z uznania za abuzywne postanowień regulujących wysokość kwoty odliczanej wartości części bazowej rachunku w razie przedwczesnego rozwiązania umowy.

40. Sąd zważył, że umowa ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowymi funduszami kapitałowymi jest umową mieszaną z elementami klasycznego modelu umowy ubezpieczenia na życie i postanowieniami charakterystycznymi dla umów, których celem jest inwestowanie kapitału. Przewidziana umową ochrona ubezpieczeniowa ma jednak z uwagi na sumę ubezpieczenia charakter symboliczny, tak więc dominuje aspekt kapitałowy uzasadniający pogląd, że cel umowy zakłada istnienie długotrwałego stabilnego stosunku prawnego łączącego strony w celu zgromadzenia jak najwyższego kapitału i wygenerowania możliwie najlepszego efektu ekonomicznego dla ubezpieczającego, co zapewnia także ubezpieczycielowi określone korzyści (vide: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 grudnia 2013 r., I CSK 149/13, OSNC 2014/10/103). Głównym celem ekonomicznym umowy jest cel zarobkowy. Z analizy postanowień OWU wynika, że obowiązkiem ubezpieczającego jest zapłata składki, a obowiązkiem ubezpieczyciela udzielenie ochrony ubezpieczeniowej. W związku z tym przyjąć należy, że głównym świadczeniem ubezpieczonego była opłata składki, a nie ponoszenie dodatkowych opłat w przypadku rozwiązania umowy.

41. Opłata za rozwiązanie umowy stanowi zatem świadczenie uboczne, a nie świadczenie główne. Umowa mogła być zawarta bez tego zastrzeżenia, co pozostawałoby żadnego wpływu na ważność, wykonalność takiej umowy lub jej kwalifikację prawną.

42. W dalszej kolejności wskazać należy, iż postanowienia dotyczące opłaty związanej z wykupem polisy zostały zawarte w §24 Ogólnych Warunków Ubezpieczenia, zacytowanym w ustaleniach stanu faktycznego oraz w załączniku nr 1 OWU, zgodnie z którym stawka opłaty likwidacyjnej w siódmym roku polisowym przy 30-letnim okresie umowy w zależności od wysokości składki regularnej wynosiła od 42,80 % do 54,19 %.

43. Dla uznania spornych klauzul za abuzywne konieczne było także ustalenie, czy klauzule te kształtują prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco naruszają jego interesy. Jak wskazuje się w doktrynie w stosunkach z konsumentami szczególne znaczenie mają te oceny zachowań podmiotów w świetle

dobrych obyczajów, które odwołują się do wartości takich jak: szacunek wobec partnera, uczciwość, szczerowość, zaufanie, lojalność, rzetelność i fachowość. Postanowienia umów, które kształtują prawa i obowiązki konsumenta, nie pozwalając na realizację tych wartości, będą uznawane za sprzeczne z dobrymi obyczajami. W szczególności w taki sposób kwalifikowane są wszelkie postanowienia, które zmierzają do naruszenia równorzędności stron stosunku, nierównomiernie rozkładając uprawnienia i obowiązki między partnerami umowy (vide: M. Bednarek [w:] E. Łętowska (red.) System prawa prywatnego, t. 5, Warszawa 2006, s. 662-663; W. Popiołek [w:] K. Pietrzykowski (red.) Kodeks cywilny. Komentarz, t. I, 2005, art. 3851, nb 7; K. Zagrobelny [w:] E. Gniewek (red.) Kodeks cywilny. Komentarz, Warszawa 2008, art. 3851, nb 9). Sprzeczne z dobrymi obyczajami będą także działania, które zmierzają do niedoinformowania, dezorientacji, wywołania błędnego przekonania u klienta, wykorzystania jego niewiedzy lub naiwności (vide: I. Wesołowska [w:] C. Banasiński (red.) Niedozwolone postanowienia umowne, w: Standardy wspólnotowe w polskim prawie ochrony konsumenta, Warszawa 2004, s. 180).

44. Postanowienia umowy lub wzorca umownego rażąco naruszają interes konsumenta, jeżeli poważnie, znacząco odbiegają od sprawiedliwego wyważenia praw i obowiązków stron. Pojęcie rażącego naruszenia interesów konsumenta nie może być sprowadzane tylko do wymiaru czysto ekonomicznego; należy też uwzględnić niewygodę organizacyjną, nierzetelność traktowania, wprowadzenie w błąd, naruszenie prywatności konsumenta. Rażące naruszenie interesów konsumenta" oznacza nieusprawiedliwioną dysproporcję praw i obowiązków na jego niekorzyść w określonym stosunku obligacyjnym. Za dobre obyczaje uznać zatem należy kształtowanie takich warunków umów, które nie będą uprzywilejowywały jednej strony umowy tj. przedsiębiorcy, w sposób nadmierny obciążając drugiego z kontrahentów – konsumenta (vide: wyrok Sądu Najwyższego z 6 października 2004 r., I CK 162/04, (...) 2005, Nr 12, poz. 136; wyrok Sądu Najwyższego z 13 lipca 2005 r., I CK 832/04, B. (...), Nr 11, wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 10 maja 2017r., sygn. akt XXIV C 554/14, LEX nr 2310779).

45. W analizowanym przypadku takimi postanowieniami są postanowienia obniżające wysokość świadczenia wykupu, a więc w efekcie nakładające na konsumenta obowiązek poniesienia opłaty za częściowy bądź całkowity wykup wartości.

46. Odnosząc powyższe rozważania do niniejszego stanu faktycznego należy stwierdzić, że sporne postanowienia wzorca umownego naruszały zasadę równorzędności stron stosunku, nierównomiernie rozkładając uprawnienia i obowiązki między ubezpieczycielem a ubezpieczającym. Podkreślić bowiem należy, że w przypadku rozwiązania umowy przez upływem okresu na jaki została zawarta, opłata za wykup wartości polisy była rażąco wysoka i pozbawiała ubezpieczającego znacznej części środków zgromadzonych na jego rachunku.

47. Sąd nie dopatrył się jednak żadnego związku pomiędzy ustaloną opłatą a kosztami pozwanego już z tej przyczyny, że wszelkie opłaty pobierane przez pozwanego wymienione zostały w §25 OWU. Przede wszystkim z treści OWU ani innych dokumentów nie wynika, aby opłata za rozwiązanie umowy miała związek z kosztami ponoszonymi przez pozwanego, w tym z prowizjami pośredników ubezpieczeniowych. Koszty związane z działalnością akwizycyjną nie są kosztami ponoszonymi bezpośrednio w związku z umową i nie mogą być traktowane jako konieczny składnik świadczeń ubezpieczonego. Są to ogólne koszty działalności strony pozwanej, objęte jego ryzykiem gospodarczym i przenoszenie obowiązku ich ponoszenia na klientów następuje poprzez pobieranie od nich określonych świadczeń o charakterze marży, wynagrodzenia, prowizji itp. (§ 25 ust. 1 OWU), a nie zaś za pomocą opłat ustalanych w związku z rozwiązaniem umowy. Brak jest podstaw aksjologicznych do przenoszenia tych kosztu dodatkowo na konsumenta w razie rozwiązania umowy.

48. Jak już wskazano powyżej żaden z dokumentów regulujących stosunek prawny stron nie zawiera wyjaśnienia stosowanego mechanizmu i podstaw do jego stosowania, w szczególności funkcji i charakteru tego mechanizmu. Nie wskazuje na związek odliczenia oznaczonej sumy z dodatkowymi kosztami ponoszonymi przez pozwanego.

49. Co do zasady dopuszczalne jest pobieranie przez ubezpieczyciela opłat od konsumentów za świadczenie im usług, jednakże opłaty te nie mogą być ukrywane w mechanizmie świadczenia wykupu zastosowanym przez pozwaną. Godzi się zauważyć, że powód nie miał żadnego wpływu na wysokość prowizji przyznawanych pośrednikom. Nie łączyła go z

pośrednikiem żadna umowa, która nakładałaby na niego obowiązek pokrycia kosztów prowizji pośrednika. Z zeznań powoda nie wynika też, aby powód został zachęcony do tego produktu sposobami akwizycji rodzajowymi nadzwyczajnie koszty. Powód jako konsument nie może ponosić negatywnych konsekwencji tego, że pozwana przyjęła określony sposób wynagradzania swoich pośredników. W OWU nie wskazano również, aby powód zobowiązany był pokrywać koszty wynagrodzenia, akwizycji czy inne koszty techniczne związane z przygotowaniem produktu. Powiązanie przez pozwaną kosztów i ryzyka ubezpieczyciela z wysokością opłaty za wykup wartości polisy nie ma zatem doniosłości jurystycznej.

50. Analizując poszczególne postanowienia OWU dotyczące wysokości świadczenia wykupu Sąd nie dostrzegł, aby wskazano na związek odliczonej kwoty ze wskazanymi przez pozwanego kosztami, w szczególności nie wskazano, że opłata za wykup służy pokryciu kosztów prowizji pośrednika ubezpieczeniowego, wynagrodzenia pracowników pozwanego zaangażowanych w obsługę tego produktu finansowego, czy jakichkolwiek innych kosztów związanych z zarządzaniem. Nie podano także powodowi przy zawarciu umowy, jaka jest wysokość przedmiotowych kosztów przypadających na tę konkretną umowę ani nie podano sposobu ustalenia tych kosztów w taki sposób, aby mógł on podjąć racjonalną i przemyślaną decyzję przed zawarciem umowy, w tym wyważyć zarówno korzyści związane z tym produktem finansowym, jak i koszty czy ryzyka. Jest to o tyle istotne, że przedmiotowa umowa była długoterminowa. Tymczasem z przesłuchania powoda nie wynika, że na etapie podpisania umowy powód uzyskał od pośrednika ubezpieczeniowego informacje o kosztach związanych z zawarciem umowy i ich związku z opłatą. Brak należytego poinformowania powoda przez pozwanego o opłacie oraz o ponoszonych kosztach (w szczególności kosztach akwizycji), sprawia, że nałożenie na powoda obowiązku poniesienia opłaty w związku z rozwiązaniem umowy jest sprzeczne z dobrymi obyczajami, narusza bowiem wymóg konstruowania w umowie jasnych postanowień oraz zasadę lojalności przedsiębiorcy wobec konsumenta. Zastrzegając taką opłatę na wypadek wcześniejszego rozwiązania umowy pozwany de facto przerzuca całe ryzyko oraz koszty związane z prowadzeniem działalności gospodarczej na konsumenta, sam zaś przejmuje znaczne środki finansowe zgromadzone na rachunku konsumenta w chwili rozwiązania umowy.

51. W myśl § 7 ust. 2 OWU ubezpieczający ma prawo do wypowiedzenia umowy w terminie z zachowaniem 30-dniowego okresu wypowiedzenia. Wypowiedzenie nie zwalnia ubezpieczającego z obowiązku zapłaty składki regularnej za okres, w którym Towarzystwo udzielało ochrony ubezpieczeniowej. Powyższe prawo było jednak iluzoryczne. Powód nie mógł bowiem skorzystać z możliwości rozwiązania umowy bez ryzyka utraty wszystkich lub większości zgromadzonych na rachunkach środków. Nawet w przypadku niewłaściwego wykonywania umowy przez pozwanego konsument nie posiadał możliwości rozwiązania umowy bez ponoszenia strat finansowych. Tak skonstruowany mechanizm pobrania opłaty, bez odniesienia jej wysokości do rzeczywiście ponoszonych przez pozwanego kosztów, bez rzetelnej informacji udzielanej konsumentowi przy zawarciu umowy, stanowi w istocie swoistą karę za rozwiązanie umowy przed upływem okresu na jaki została zawarta. Przedmiotowe regulacje miały niejako zniechęcać do przedwczesnej rezygnacji z umowy ubezpieczenia. W niniejszej sprawie w razie przedwczesnego rozwiązania umowy powód ponosił rażąco wysokie koszty. W istocie nie inwestował w fundusze kapitałowe, gdyż ustalona wartość świadczenia wykupu była znacznie niższa niż wartość składek regularnych. Nawet przy pełnej świadomości mechanizmu pobrania opłaty i jej wysokości konsument poniósłby znaczne koszty ekonomiczne rozwiązania umowy, zanim jej długoterminowy cel nie zostałby osiągnięty.

52. Powyższe wywody uzupełnia pogląd Sądu Okręgowego w Warszawie wyrażony w wyroku z dnia 10 maja 2017 r. w sprawie o sygn. akt XXIV C 554/14 (LEX nr 2310779), iż "umowa ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym jest produktem złożonym i skomplikowanym, a zatem wiedza konsumenta jest w tym przypadku zdecydowanie mniejsza niż chociażby w odniesieniu do zwykłych umów ubezpieczenia. Nie sposób uznać, że konsument zawierając taką umowę posiada fachową wiedzę na temat tego rodzaju ubezpieczeń, jak też charakteru opłat. Przeciętny konsument ma jednak zaufanie do towarzystwa ubezpieczeń, jako przedsiębiorcy, że będzie on wiarygodnym podmiotem. Fakt oderwania wysokości opłaty za wykup od rzeczywiście poniesionych kosztów oraz mechanizm naliczania opłaty przemawiają zdaniem Sądu za przyjęciem, że celem wprowadzenia opłaty za wykup było wywarcie na konsumentach presji, w celu dalszego trwania w stosunku umownym, a nie zabezpieczenie własnych

interesów poprzez minimalizację strat związanych z tym, że strona poniosła koszty, licząc na długoletnie trwanie stosunku umownego. Opłata nie miała zatem charakteru kompensacyjnego, ale represyjny”.

53. Z tych też względów w ocenie Sądu, powyższe uregulowania OWU, są sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco naruszają interesy konsumenta. Wzorzec umowny przewidujący, że w razie rezygnacji przez ubezpieczonego z kontynuowania umowy ubezpieczenia traci on znaczne środki zgromadzone na tzw. części bazowej rachunku, bezsprzecznie narusza dobre obyczaje, gdyż sankcjonuje przejście przez ubezpieczyciela części wykupionych środków w całkowitym oderwaniu od skali poniesionych przez ten podmiot wydatków bez uprzedzenia o tym konsumenta na etapie zawarcia umowy w sposób jasny i rzetelny. Postanowienie to dodatkowo rażąco narusza interes konsumenta, albowiem prowadzi do uzyskiwania przez ubezpieczyciela pewnych korzyści kosztem ubezpieczonego, zwłaszcza wówczas, gdy ten ostatni zgromadzi na swoim rachunku osobistym aktywa o znacznej wartości. Nie stanowi też dostatecznego usprawiedliwienia dla stosowania tak rygorystycznego automatyzmu okoliczność, że umowy ubezpieczenia na życie mają ze swej natury długoterminowy charakter. Znaczna część kosztów funkcjonowania pozwanego ubezpieczyciela jest bowiem pokrywana przez konsumenta z opłaty administracyjnej czy innych opłat. W tym stanie rzeczy wysokość świadczenia wykupu mogłaby ewentualnie być uzależniona jedynie od kosztów, jakie pozwany ponosi w związku z wygaśnięciem umowy ubezpieczenia i wykupem wartości polisy.

54. Mając na względzie powyższe, skoro uregulowania dotyczące pobrania przedmiotowej opłaty, niezależnie od tego, czy wysokość świadczenia wykupu została ustalona prawidłowo, stanowią niedozwolone postanowienia umowne, to nie wiążą one powoda w tym zakresie, a tym samym powód jest uprawniony do żądania zwrotu zgromadzonych środków, gdyż podstawa tego świadczenia odpadła.

55. Po wyeliminowaniu abuzywnego postanowienia umownego zgodnie z § 24 ust. 4 OWU wysokość świadczenia wykupu na dany dzień jest równa wartości części wolnej rachunku oraz części bazowej rachunku. Skoro suma tych środków wyniosła 88.289,13 zł, to taką kwotę powód winien otrzymać. Powodowi wypłacono początkowo 54.794,75 zł, a następnie 30.026,16 zł (łącznie 84.820,91 zł). Do zwrotu pozostała zatem dochodzona pozwem różnica, tj. 3.468,22 zł.

56. Z tych też względów Sąd w punkcie I. wyroku na podstawie art. 410 § 2 k.c. zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 3.468,22 zł

57. Ponadto na podstawie art. 481 k.c. w zw. z art. 455 k.c. zasądził odsetki ustawowe od kwoty 33.494,38 zł za okres od dnia 13 października 2020 roku do dnia 15 października 2020 roku, natomiast od kwoty 3.468,22 zł od dnia 16 października 2020 roku do dnia zapłaty.

58. Sąd uznał, że roszczenie o zwrot nienależnego świadczenia ma charakter bezterminowy i staje się wymagalne stosownie do art. 455 k.c. (vide: wyrok SN z dnia 26 listopada 2009r., III CZP 102/09, OSNC 2010, Nr 5, poz. 75). Skoro pozwany odebrał wezwanie do zapłaty dnia 29 września 2020 roku, to 14-dniowy termin do zapłaty upłynął z dniem 12 października 2020 roku. Natomiast kwota 33.494,38 zł przyznana została powodowi decyzją z dnia 15 października 2020 roku.

(koszty procesu)

59. O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 100 k.p.c. i § 2 pkt 3 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. poz. 1800 ze zm.) i uznając, że powód wygrał niniejszą sprawę niemal w całości, zasądził na jego rzecz od pozwanego całość poniesionych kosztów procesu w kwocie 1.117,00 zł, na którą składały się: opłata sądowa od pozwu (200,00 zł), opłata za czynności pełnomocnika powoda w osobie adwokata w stawce minimalnej (900,00 zł) oraz opłata skarbową od pełnomocnictwa (17,00 zł).